

СТ А Н О В И Щ Е

От: Професор д-р Милена Кирилова Филипова,
Югозападен университет „Н. Рилски“ – Благоевград
Научна специалност „Икономика и управление“ (Усъвършенстване на
управленската дейност на ръководителя), професионално направление
3.7. Администрация и управление

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен
„доктор“ по докторска програма „Икономика и управление (туризъм)“ в
УНСС.

Автор на дисертационния труд: Виктория Венциславова Коларова
Тема на дисертационния труд: Приключенският туризъм за развитието на
дестинациите

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по
защита на дисертационния труд съгласно Заповед №1682/10.06.2025 г. на Ректора на
УНСС и решение взето на първото заседание на научното жури Протокол № 57 от
25.06.2025 г.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма „Икономика и управление
(туризъм)“ в професионално направление 3.8. Икономика към катедра „Икономика на
туризма“ на УНСС съгласно Заповед на Ректора на УНСС №712/12.03.2021 г.
Докторантът се е обучавал в редовна форма през периода 02.03.2021-02.03.2025 г. и в
задочна форма от 02.03.2025 до неговото отчисляване.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Съчетаването на приключенския туризъм с продуктите в приоритетните
дестинации за здравен туризъм, за бизнес туризъм и за културен туризъм ще повиши
качеството на преживяванията и ще отговори на потребностите на съвременния турист
за удовлетворяване на поне два потребителски мотива по време на туристическо
пътуване или престой в конкретна дестинация. Дисертационният труд е посветен на
приключенския туризъм, който се утвърждава като динамично развиващ се сегмент в
съвременната туристическа индустрия, отговаряйки на нарастващото потребителско
търсене на автентични и ангажиращи преживявания, които надхвърлят традиционните
форми на отдих. Общият обем е 249 стандартни страници, от които 5 стр. увод,

изложение (основен текст) в три глави – 218 стр., заключение – 6 стр., списък на използваната литература – 11 стр. и приложения – 6 стр. Основният текст съдържа 24 таблици и 16 фигури.

Структурата на дисертационния труд като цяло е логично изградена. Той е структуриран и балансиран правилно - включва увод, обосноваващ актуалността и значимостта на избраната тема, три глави, заключение, списък на използваните литературни източници, приложения, списък на таблиците и на фигурите.

Правилно са определени обектът и предметът на дисертационния труд, изследователската теза и целта, формулирани са основните изследователски задачи, насочващи вниманието на автора към развитието и популяризирането на приключенския туризъм в българските туристически райони.

Библиографската справка показва, че дисертационният труд се основава на използването на 122 литературни източника, от които 11 на български език, 105 на английски език и 6 интернет източника. Използваната литература е разнообразна, достатъчна и определено фокусирана върху изследвания научен проблем. Тя е използвана уместно и коректно, което е свидетелство за етичност на кандидата и неговата добра литературна осведоменост.

Стилът на изложението е стегнат и прецизен, като текста е написан на разбираем научен език. Като цяло дисертационният труд се отличава с прецизност, логическа последователност, задълбоченост на изследването и стремеж да се разкрият проблемите и да се посочат подходите и методите за решаването им.

Считам, че с посочените характеристики дисертационният труд е една завършена научна разработка, обхващаща в комплекс теоретичните, методическите и научно-приложните въпроси на проведеното от докторанта изследване.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Получените научни и научно-приложни резултати могат да бъдат разгледани поотделно за отделните глави на дисертационният труд.

Първа глава на дисертационния труд разглежда теоретичните основи на приключенския туризъм. В нея е направен обстоен преглед и анализ на съществуващата научна литература и утвърдени практики, ясно е дефиниран понятийният апарат, свързан с приключенския туризъм. Тази глава е посветена на детайлното изследване на приключенския туризъм, като се разглеждат неговата същност, специфични характеристики, историческа еволюция и значими етапи в неговото развитие, като се акцентира върху неговите природни, културни и социални аспекти. Разгледани са основни терминологични уточнения и основните дефиниции, предложени от водещи международни организации и изследователи, като се акцентира върху ключовите елементи, които го отличават – физическа активност, взаимодействие с природата, културно потапяне, елемент на предизвикателство и контролиран риск. Систематизирани са различните видове приключенски туризъм, като се обръща внимание на профилите на потребителите, които те привличат. Накрая на първа глава е изяснена специфичната роля на приключенския туризъм в съхраняването на природното и културно наследство, подчертавайки необходимостта от отговорен подход. Изследват се и се анализират добри практики и съвременни тенденции, които оформят развитието

на приключенския туризъм в световен мащаб. От значение е да се посочи, че този анализ обхваща няколко ключови аспекта, които са от съществено значение за успеха и устойчивостта на приключенските дестинации. Считаю, че е изградена солидна теоретична основа за последващия анализ на възможностите за развитие на дестинациите чрез този вид туризъм, **което заслужава висока оценка.**

Във втора глава на дисертационен труд е направен задълбочен анализ на възможностите за развитие на дестинации за приключенски туризъм, с конкретен фокус върху Република България. Осъществен е преглед на общия туристически потенциал на страната, като се изтъкват нейните разнообразни природни ресурси, богатото културно-историческо наследство и съществуващата туристическа инфраструктура като благоприятна основа за развитието на приключенски туризъм. Детайлно са анализирани факторите, определящи атрактивността на една дестинация за приключенски туристи. Особено внимание е отделено на маркетинговото управление на дестинациите. Подчертана е необходимостта от преход от масов към целеви маркетинг, базиран на задълбочено познаване на профила и предпочитанията на приключенския турист. Разгледани са съвременните инструменти и подходи, включително възможностите на дигиталния маркетинг (SEO, социални мрежи, мобилни приложения), потенциалът на сензорния маркетинг за създаване на по-ангажиращи преживявания и критичната важност на устойчивия маркетинг за изграждане на положителен и отговорен имидж на дестинацията.

Извършен е сравнителен анализ с водещи международни дестинации като Швейцария, Нова Зеландия, Коста Рика и Норвегия, което позволи идентифицирането на конкурентните предимства на България (разнообразие, достъпни цени) и областите, изискващи подобрене (маркетинг, бранд идентичност, качество на услугите). Анализирани са също така съществуващото законодателство и необходимостта от неговото адаптиране към спецификите на приключенския туризъм.

В трета глава се съдържат най-важните приноси моменти на дисертационния труд. В нея е разработена методика за оценка и анализ на атрактивността на дестинации за приключенски туризъм и тази методика е приложена чрез емпирично проучване сред 200 респонденти в района Рила-Пирин, както и експертни интервюта. По мое мнение това са **два от най-важните практико-приложни приноси** в дисертацията. Получените резултати от проведеното от докторанта емпирично изследване, фокусирано върху оценката и анализа на атрактивността на туристически район Рила-Пирин като дестинация за приключенски туризъм са добре онагледени с фигури и таблици.

Направеният анализ на данните от анкетното проучване разкрива ключови демографски характеристики на респондентите, техните възприятия за същността на приключенския туризъм, предпочитаните дейности в район Рила-Пирин, както и оценката им за различни аспекти на дестинацията като маркировка на маршрути, информация за рискове и достъпност. Направената проверка на хипотезите чрез SPSS анализ показва статистически значима връзка между възрастта и използването на дигитални инструменти, но не и между статус и посещение на района или пол и предпочитания към планински преходи .

Въз основа на получените резултати от направеното от докторанта изследване и теоретичните постановки, развити в предходните глави и идентифицираните нужди, е разработен и предложен **Модел за усъвършенстване на приключенския**

туристически продукт в район Рила-Пирин. Моделът се базира на концепцията за трите нива на продукта по Kotler (основен, осезаем и разширен/увеличаем продукт) и интегрира сензорните аспекти на преживяването. Този модел **определям като важен и значим принос за практиката.** Моделът включва препоръки за подобряване на инфраструктурата, маркетинга (с акцент върху брандинга и дигиталните канали), безопасността, устойчивото управление и ангажирането на местните общности.

От така направения анализ на представения дисертационен труд мога да обобщя, че всяка една от структурните му единици дават своя принос за формиране на изводите, обобщенията и препоръките, които прави авторът. Докторантът правилно е избрал темата на дисертацията си, доказал е формулираната теза, постигнал е поставените задачи, разработил е Модел за усъвършенстване на приключенския туристически продукт в район Рила-Пирин, който може да бъде имплементиран и в други дестинации за приключенски туризъм. Отделните глави от дисертацията завършват с ясно формулирани заключения и обобщения.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Дисертационният труд на докторант Виктория Коларова притежава безспорни научни достойнства. Оценявам като обективна и коректна, приложената справка за научните постижения с приносен характер, съдържащи се в дисертационния труд. Приемам ги изцяло. Те точно разкриват постигнатите научни и приложни резултати.

Необходимо е да се отбележи, че разглежданият в дисертационния труд проблем за развитието и популяризирането на приключенския туризъм в българските туристически райони е недостатъчно застъпен в научната литература и в практиката. Поради това може да се счита, че докторантът е допринесъл със своя труд за теоретичното му изясняване и обогатяване и за разкриване и развитие на практико-приложните му аспекти.

Виктория Коларова е успяла да постигне поставените цел и задачи и да докаже издигнатата изследователска теза.

Дисертационният труд е самостоятелна разработка с висока научна стойност и практическа значимост. Поставеният в него проблем разкрива по-нататъшни възможности за задълбочаване на изследователската дейност.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Докторантът има 6 публикации, свързани с темата дисертационния труд, от които 2 са в съавторство с научния ръководител. В тях се съдържат постановки, доразвити в последствие в дисертационния труд. Считаю, че публикациите по темата на дисертационния труд допринасят за запознаване на научната общност и на практиката с резултатите от изследванията. Изцяло са изпълнени наукометричните изисквания по отношение на публикационната дейност на дисертанта.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът е съставен въз основа на изложението на дисертационния труд и отразява замисъла и структурата на изследването. Отговаря на приетите стандарти за съставяне на автореферат на дисертационен труд. Информира научната общност за приносите на дисертационния труд.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Нямам критични бележки към дисертационния труд. Той отговаря напълно в съдържателно и структурно отношение на минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „доктор”. Имам следната препоръка:

- Препоръчвам на докторанта да публикува резултатите от своите научни изследвания в авторитетни реферирани и индексирани списания, което би популяризирило неговите идеи в научните среди.

8. Заключение

Дисертационният труд изследва недостатъчно разработен у нас актуален и значим проблем. Той отговаря на нормативните и качествените изисквания за неговото разработване и написване. С него докторантът показва способност за провеждане на самостоятелно изследване и е постигнал теоретични и приложни резултати, представляващи принос към науката и практиката.

Гореизложеното ми дава основание да изразя своята *положителна оценка за дисертационния труд* и да предложи на уважаемите членове на Научното жури да вземат решение за *присъждане на образователната и научна степен „доктор“* по докторска програма „Икономика и управление (туризъм)“ в професионално направление 3.8. Икономика към катедра „Икономика на туризма“ на УНСС на **Виктория Венциславова Коларова**.

08.07.2024 г.

Изготвил становището:

(проф. д-р Милена Филипова)

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY

OPINION

From: Professor Dr. Milena Kirilova Filipova,
Southwestern University "N. Rilski" – Blagoevgrad
Scientific specialty "Economics and Management" (Improvement of the
Manager's Management Activity), professional field 3.7. Administration and
Management

Subject: dissertation for the award of the educational and scientific degree "**Doctor**" in
a doctoral program " Economics and Management (Tourism) " at the UNWE

Author of the dissertation: **Victoria Ventsislavova Kolarova**
Topic of the dissertation: **Adventure tourism for development of destinations**

Reason for submitting the opinion: participation in the composition of the scientific jury for the defense of the dissertation work according to Order № 1682/10.06.2025 of the Rector of the UNWE and decision taken at the first meeting of the scientific jury Protocol № 57 of 25.06.2025.

9. Information about the dissertation candidate

The doctoral student studied in the doctoral program "Economics and Management (Tourism)" at a professional field 3.8. Economics at the Department of Tourism Economics of the UNWE in accordance with the Order of the Rector of the UNWE № 712/12.03.2021. The doctoral student studied full-time form during the period 02.03.2021-02.03.2025 and in a part-time form from 02.03.2025 until his dismissal.

10. General characteristics of the presented dissertation work

Combining adventure tourism with products in priority destinations for health tourism, business tourism and cultural tourism will increase the quality of experiences and meet the needs of the modern tourist to satisfy at least two consumer motives during a tourist trip or stay in a specific destination. The dissertation is dedicated to adventure tourism, which is establishing itself as a dynamically developing segment in the modern tourism industry, responding to the growing consumer demand for authentic and engaging experiences that go beyond traditional forms of recreation. The total volume is 249 standard pages, of which 5 pages are an introduction, an exposition (main text) in three chapters – 218 pages, a conclusion – 6 pages, a list of references – 11 pages and appendices – 6 pages. The main text contains 24 tables and 16 figures.

The structure of the dissertation work as a whole is logically constructed. It is structured and balanced correctly - it includes an introduction, justifying the relevance and significance of the chosen topic, three chapters, a conclusion, a list of used literary sources, appendices, a list of tables and figures.

The object and subject of the dissertation, the research thesis and the goal have been correctly defined, the main research tasks have been formulated, directing the author's attention to the development and popularization of adventure tourism in Bulgarian tourist regions.

The bibliography shows that the dissertation is based on the use of 122 literary sources, of which 11 in Bulgarian, 105 in English and 6 Internet sources. The literature used is diverse, sufficient and definitely focused on the researched scientific problem. It has been used appropriately and correctly, which is evidence of the candidate's ethics and her good literary awareness.

The style of the presentation is concise and precise, and the text is written in understandable scientific language. Overall, the dissertation is distinguished by precision, logical consistency, thoroughness of the research, and an effort to reveal the problems and indicate the approaches and methods for solving them.

I believe that with the above characteristics, the dissertation is a complete scientific work, comprehensively encompassing the theoretical, methodological and scientific-applied issues of the research conducted by the doctoral student.

11. Evaluation of the obtained scientific and applied scientific results

The obtained scientific and scientific-applied results can be considered separately for the individual chapters of the dissertation work.

Chapter One of the dissertation work examines the theoretical foundations of adventure tourism. It provides a comprehensive review and analysis of the existing scientific literature and established practices, and clearly defines the conceptual framework related to adventure tourism. This chapter is dedicated to the detailed study of adventure tourism, examining its essence, specific characteristics, historical evolution and significant stages in its development, with an emphasis on its natural, cultural and social aspects. Check us out with a basic terminological clarifications and the main definitions proposed by leading international organizations and researchers, emphasizing the key elements that distinguish it - physical activity, interaction with nature, cultural immersion, an element of challenge and controlled risk. The different types of adventure tourism are systematized, paying attention to the profiles of the users they attract. Finally, the first chapter clarifies the specific role of adventure tourism in the preservation of natural and cultural heritage, emphasizing the need for a responsible approach. Good practices and contemporary trends that shape the development of adventure tourism worldwide are studied and analyzed. It is important to point out that this analysis covers several key aspects that are essential for the success and sustainability of adventure destinations . I believe that a solid theoretical foundation has been built for the subsequent analysis of the opportunities for development of destinations through this type of tourism, which deserves high praise .

In the second chapter of the dissertation, an in-depth analysis of the opportunities for the development of adventure tourism destinations is made, with a specific focus on the Republic of Bulgaria. An overview of the country's overall tourism potential is carried out, highlighting its diverse natural resources, rich cultural and historical heritage and existing tourist infrastructure as a favorable basis for the development of adventure tourism. The factors

determining the attractiveness of a destination for adventure tourists are analyzed in detail. Particular attention is paid to the marketing management of destinations. The need for a transition from mass to targeted marketing, based on in-depth knowledge of the profile and preferences of the adventure tourist, is emphasized. Modern tools and approaches are examined, including the possibilities of digital marketing (SEO, social networks, mobile applications), the potential of sensory marketing to create more engaging experiences, and the critical importance of sustainable marketing to build a positive and responsible image of the destination.

A comparative analysis was conducted with leading international destinations such as Switzerland, New Zealand, Costa Rica and Norway, which allowed the identification of Bulgaria's competitive advantages (diversity, affordable prices) and areas requiring improvement (marketing, brand identity, quality of services). The existing legislation and the need for its adaptation to the specifics of adventure tourism were also analyzed.

In the third chapter contains the most important contributions of the dissertation work. It has developed a methodology for assessing and analyzing the attractiveness of adventure tourism destinations and this methodology has been applied through an empirical study among 200 respondents in the Rila-Pirin region, as well as expert interviews. In my opinion, these are **two of the most important practical contributions** in the dissertation. The results obtained from the empirical study conducted by the doctoral student, focused on the assessment and analysis of the attractiveness of the Rila-Pirin tourist region as a destination for adventure tourism, are well illustrated with figures and tables.

The analysis of the survey data revealed key demographic characteristics of the respondents, their perceptions of the essence of adventure tourism, preferred activities in the Rila-Pirin region, as well as their assessment of various aspects of the destination such as route marking, information about risks and accessibility. The hypothesis testing using SPSS analysis showed a statistically significant relationship between age and the use of digital tools, but not between status and visiting the region or gender and preferences for mountain trekking.

Based on the results obtained from the research conducted by the doctoral student and the theoretical propositions, developed in the previous chapters and the identified needs, a Model for improving the adventure tourism product in the Rila-Pirin region has been developed and proposed. **The model is based on the concept of the three levels of the product according to Kotler (basic, tangible and extended/expandable product) and integrates the sensory aspects of the experience. This model I consider it an important and significant contribution to the practice.** The model includes recommendations for improving infrastructure, marketing (with an emphasis on branding and digital channels), safety, sustainable management, and engagement of local communities.

From the analysis of the presented dissertation work, I can summarize that each of its structural units contributes to the formation of the conclusions, generalizations and recommendations made by the author. The doctoral student has correctly chosen the topic of his dissertation, has proven the formulated thesis, has achieved the tasks set, has developed A model for improving the adventure tourism product in the Rila-Pirin region, which can be implemented in other adventure tourism destinations. The individual chapters of the dissertation end with clearly formulated conclusions and summaries.

12. Evaluation of scientific and applied scientific contributions

The dissertation work of doctoral student Victoria Kolarova possesses undeniable scientific merits. I assess as objective and correct, the attached reference to the scientific achievements of a contributing nature, contained in the dissertation work. I accept them in full. They accurately reveal the achieved scientific and applied results.

It is necessary to note that the problem of the development and popularization of adventure tourism in Bulgarian tourist regions considered in the dissertation is insufficiently covered in the scientific literature and in practice. Therefore, it can be considered that the doctoral student has contributed with her work to its theoretical clarification and enrichment and to the disclosure and development of its practical and applied aspects.

Victoria Kolarova has managed to achieve the set goals and objectives and prove the proposed research thesis.

The dissertation is an independent work of high scientific value and practical significance. The problem posed in it reveals further opportunities for deepening research activities.

13. Evaluation of dissertation publications

The doctoral student has 6 publications related to the topic of the dissertation, 2 of which are co-authored with her supervisor. They contain productions, subsequently developed in the dissertation work. I believe that that the publications on the topic of the dissertation contribute to familiarizing the scientific community and practice with the results of the research. The scientometric requirements regarding the publication activity of the dissertation candidate are fully met.

14. Evaluation of the abstract

The abstract is compiled based on the thesis statement and reflects the idea and structure of the research. It meets the accepted standards for compiling a thesis abstract. Informs the scientific community about the contributions of the dissertation work.

15. Critical notes, recommendations and questions

I don't have any critical notes about the dissertation. It fully meets the minimum national requirements for the acquisition of the ONS "doctor" in terms of content and structure. I have the following recommendation:

- I recommend the doctoral student to publish the results of his scientific research in authoritative refereed and indexed journals, which would popularize his ideas in scientific circles

16. Conclusion

The dissertation researches a current and significant problem that is insufficiently developed in our country. It meets the normative and qualitative requirements for its development and writing. With it, the doctoral student shows the ability to conduct independent research and has achieved theoretical and applied results that represent a contribution to science and practice.

The above gives me reason to express my *positive assessment of the dissertation work* and to propose to the respected members of the Scientific Jury to make a decision *to award the educational and scientific degree "Doctor"* in the doctoral program "Economics and

Management (Tourism)" in professional field 3.8. Economics at the Department of Tourism
Economics of the UNWE on **Victoria Ventsislavova Kolarova** .

08.07.2025

Prepared the opinion :
(Prof. Dr. Milena Filipova)